

České vysoké učení technické v Praze Fakulta architektury
Czech Technical Higschool in Prague Faculty of Architecture

Doc. PhDr. Tomáš Durdík, DrSc

Současná česká kastellologie

Conetemporary Czech Castellology

Summary

After an outline of the development of interest in castles since the early 19th century, through the historical stage to the art and history phase, the current methodological concepts and state of Czech castellology are characterized.

This scientific field is, in accordance with the all European development trend, understood as a complex branch. Within this discipline, the castle is examined as a complex whole formed by a number of influences and functions, which are overlapping, interrelated and mutually conditioned. It especially applies to the residential, military, economic and administrative functions. The complex nature of the mutual relations of individual components forming the castle appearance and operation suggests that research must tackle interrelated architectural history, historical, archaeological, building and historical, military historical, operation and economic, history geographic, art and history and other thematic issues. Similarly to the individual components of the varied life of the castle, which blended and affected each other, also the research methods applied must, if as least as possible distorted final picture is to be gained, blend and complement each other. These methods involve several specialized disciplines, including for example history of architecture, archaeology, history, building history, art history, military history, economic history, historical technology, and historical geography. Modern Czech castellology (internationally called the Czech school) can then be characterized as a complex history discipline applying methodological procedures of several branches.

The second part of the lecture looks at the steadily and alarmingly progressing process of the diminution of the information capability of Czech castles as a historical source of a determined research strategy; further it characterizes the main trends in the current research, and summarizes its outcomes. Among these belong particularly the generation of the corpus of Czech castles, the design of new castle typology (it records even types so far neglected by research), and development interpretation. Internationally respected Czech castellology has also become a subject taught at universities, though its scope still remains insufficient. Further, practical applications of the outcomes include the design of the state methodology of handling castle ruins. The results, as well as methods of modern Czech castellological research have an important impact on numerous, especially medievistic disciplines, practical performance of monument conservation, and, last but not least, on the development and cultivation of cultural awareness.

Souhrn

Po nástinu vývoje zájmu o hrady od romantických počátků v 19. století, přes etapu historickou a umělecko historickou je charakterizováno současné metodické pojetí a stav české kastellologie.

Tato vědní disciplína je v souladu s celoevropským vývojovým trendem chápána jako komplexní obor. Hrad je v jejím rámci zkoumán jako složitý komplex formovaný celou řadou vlivů a funkcí, které se vzájemně prolínají, váží a podmiňují. Jde zejména o funkci rezidenční, vojenskou, reprezentační, ekonomickou a správní. Ze složitosti vzájemných vztahů jednotlivých složek formujících podobu a provoz hradu vyplývá, že výzkum musí řešit vzájemně související okruhy otázek historicko architektonických, historických, archeologických, stavebně-historických, vojensko-historických, provozně-ekonomických, historicko-geografických, umělecko-historických a dalších. Stejně jako se prolínaly a ovlivňovaly jednotlivé složky pestrého života hradu, musejí se, má-li být získán co nejméně zkreslený výsledný obraz, prolínat a doplňovat i při výzkumu užití metody, které jsou vlastní několika specializovaným oborům (např. dějinám architektury, archeologii, historii, stavební historii, umělecké historii, vojenské historii, hospodářské historii, historické technologii, historické geografii atd.). Současnou českou kastellologii (nazývanou na mezinárodním poli i českou školou) lze tedy charakterizovat jako komplexní mezní historickou disciplínu využívající metodiky několika oborů.

Druhá část výkladu si všímá progresivně a povážlivě postupujícím procesem poklesu vypovídací schopnosti českých hradů jako historického pramene determinované výzkumné strategie a dále charakterizuje hlavní směry současného bádání a sumarizuje jeho výsledky. Mezi nimi je nutno zvláště zdůraznit vytvoření korpusu českých hradů, vypracování nové hradní typologie (v jejímž rámci byly podchyceny i typy unikající dosavadnímu bádání) a vývojové interpretace. Mezinárodně uznávaná česká kastellologie je i předmětem vysokoškolské výuky, byť doposud stále ne v potřebném rozsahu. V rámci praktické aplikace výsledků byla zpracována i státní metodika zacházení s hradními zříceninami. Výsledky a metodika současného českého kastellologického bádání mají široký dopad do velkého počtu zejména medievistických disciplín, praktického výkonu památkové péče a v neposlední řadě i do tvorby a kultivace národního kulturního povědomí.

Klíčová slova:

Architektura, hrad, kastellologie, středověk, Čechy, medievistika, památková péče

Key words:

Architecture, castle, castellology, Middle Ages, Bohemia, medievistics, monument care

© doc. PhDr. Tomáš Durdík, DrSc 2007

ISBN

Obsah

Summary.....	2
Souhrn.....	3
Klíčová slova.....	4
Současná česká kastellologie.....	6
Literatura.....	19
Odborné Curriculum vitae.....	27

Široký zájem o středověké hrady je v Čechách velmi starého data (k vývoji české kastellologie např. Durdík 1976; 1995 a; 1999 a; Durdík - Bolina 2001). Jeho romantické počátky vyvrcholily (avšak zdaleka neskončily) sedmisvazkovým dílem F. A. Hebera (1843 - 1849) koncem první poloviny 19. století. Nejlépe dochované a zejména výtvarně nejnáročnější objekty se postupně staly neodmyslitelnou součástí všech umělecko historických prací věnovaných českému středověkému umění. Stalo se tak však především díky jejich umělecky významným interiéřům, zejména kaplím a velkým sálům. V rámci celovropského pojetí přístupu k hradům rukavici hozenou romantismem zvedli většinou architekti (namátkou připomeňme fenomenální dílo Eugena Viollet-le-Duca ve Francii či mladšího Bodo Ebharda v Německu nebo Conrada Steinbrechta v Prusku). V Čechách se pak pozornost badatelů, sledujících hrady jako takové, ve srovnání s naznačeným vývojem výjimečně upřela k řešení historických otázek s nimi spojených, především jejich politických dějin. V monumentálním patnáctisvazkovém díle Augusta Sedláčka (1882 - 1927) získala česká kastellologie základní, dosud nepřekonaný a v uvedeném rozsahu těžko překonatelný přehled dějin českých hradů (Durdík 1995 b). Reakcí na tento čistě historický přístup částečně ovlivněnou i typologickými představami německého archeologa Carla Schuchhardta zprostředkovanými pracemi Heriberta Weinelta se stalo rozsáhlé celoživotní dílo Dobroslavy Menclové. Tato badatelka však zvolila přístup neméně jednostranný. Ač školením architektka, hledala především místo hradu v kontextu dějin umění. Hrad tedy zkoumala jako výtvarný projev a jeho výtvarnou podstatu (jak chápala architektonickou skladbu) se snažila zachytit a vysvětlit. Velká dvojdílná syntéza České hrady (Menclová 1976) nejen představuje vyvrcholení díla této pilné badatelky, ale i prakticky uzavírá celou jednu etapu studia české hradní problematiky. Zároveň však více než názorně a nepřehlédnutelně ukázala úskalí, která zákonitě vyplývají ze studia a rozboru jedné, z kontextu ostatních vytržené stránky pestré směsi vazeb, formujících podobu hradu.

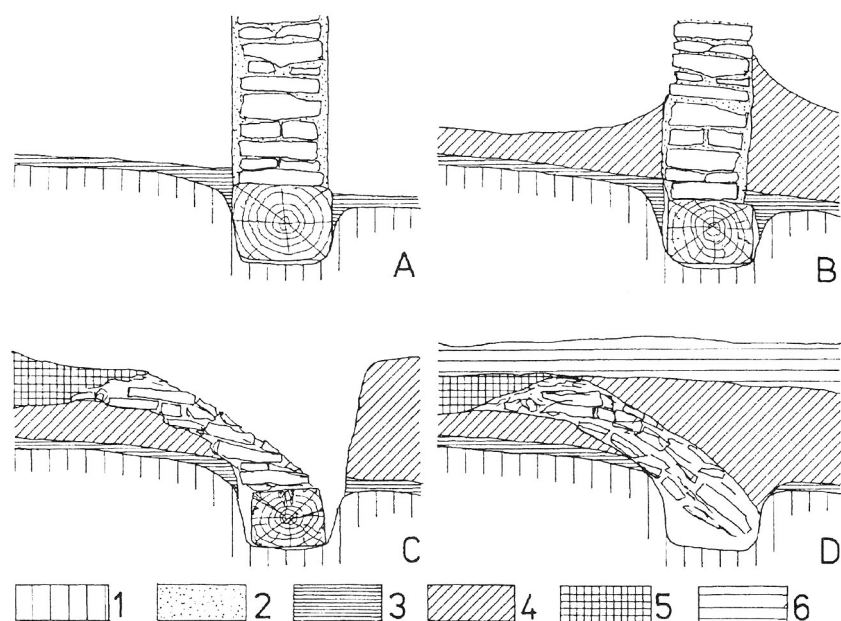
Významnou faktografickou složku současného poznání českých hradů přinesla dlouholetá činnost průzkumného oddělení Státního ústavu pro rekonstrukce památkových měst a objektů, provádějícího na komerční bázi klasické stavebně-historické průzkumy na základě metodiky vypracované Dobroslavem Líbalem. Rovněž výkopy a archeologické výzkumy na českých hradech mají dlouhou tradici. Výklizové práce různých spolků, a zvláště Klubu českých turistů, v minulosti měly za cíl především zpřístupnění a poznání jednotlivých objektů. Ani archeologické výzkumy, vedené vědeckými cíli, s nimiž se setkáváme od počátku 20. století, však nebyly motivovány snahou o poznání vývoje českých hradů jako takových či jako celku, nýbrž zůstaly omezeny na sledování podoby konkrétních nepočetných lokalit, zvolených

většinou pro jejich historické souvislosti. Kromě Pražského hradu (např. Borkovský 1969; Frolík - Smetánka 1977) a Vyšehradu (např. Nechvátal 1976) tak byly zkoumány především známé hrady spojené s husitstvím a husitskými válkami - např. Kozí Hrádek (Švehla 1916), Nový Hrad u Kunratic (Drobná 1953; Durdík 1984b) či Sion (Jánská 1965).

Intenzivní studium hradní problematiky v Archeologickém ústavu AV ČR Praha (např. Durdík 1991 a; 1992 a; 1995 c) probíhá od roku 1970. V jeho počátku byla na základě zhodnocení dosavadních výsledků a jednostranných metodických přístupů vypracována komplexní metodika, snažící se o zachycení co nejvíce středověké reality se blížícího obrazu hradu v jeho pestrých a komplikovaných funkčních souvislostech (Durdík 1976 a; 1981 a).

Hrad je dle této metodiky zkoumán jako složitý komplex formovaný celou řadou vlivů a funkcí, které se vzájemně prolínají, váží a podmiňují. Jde především o funkci rezidenční, vojenskou, reprezentační, ekonomickou a správní. Ze složitosti vzájemných vztahů jednotlivých složek formujících podobu a provoz hradu vyplývá, že výzkum musí řešit vzájemně související okruhy otázek architektonicko historických, historických, archeologických, stavebně-historických, vojensko-historických, provozně-ekonomických, historicko-geografických, umělecko-historických a dalších. Na rozdíl od dosavadních názorů jsou za určující považovány funkční vazby, které zjevně diktovaly podobu dispozice. Takto vzniklá kostra pak byla více či méně výtvarně pojednána. Výtvarná hlediska převažovala pouze u reprezentačních prostor (kaple, velký sál). Stejně jako se prolínaly a ovlivňovaly jednotlivé složky pestrého života hradu, musejí se, má-li být získán co nejméně zkreslený výsledný obraz, prolínat a doplňovat i při výzkumu užitě metody, které jsou vlastní několika specializovaným oborům (např. dějinám architektury, archeologii, historii, stavební historii, umělecké historii, vojenské historii, hospodářské historii, historické technologii, historické geografii atd.). Značná část středověké architektury obecně prošla v různém, spíše však velkém procentu procesem archeologizace, v jehož rámci se velký podíl skutečností ze sféry stavební přesunul do archeologické situace, kde je archeologickými metodami čitelný. V mnohých případech lze dnes informace k podobě a funkční interpretaci středověké architektury získat pouze archeologickými metodami (např. Durdík 2004 g; obr. 1). Proto si mezi užívanými disciplinami, vzhledem k množství informací, které přináší, zachovává určité vůdčí postavení archeologie středověku. Současnou českou kastellologii (nazývanou na mezinárodním poli i českou školou) charakterizovat jako komplexní mezní historickou disciplinu využívající metodiky několika oborů.

Současnost je bohužel charakterizována výrazným, současnými společenskými změnami urychleným, procesem poklesu vypovídací schopnosti českých hradů, způsobenými různými těžko ovlivnitelnými skutečnostmi (Durdík 1982 b; 1998). Zároveň pro Čechy nebyl k dispozici korpus, který by odpovídal moderním nárokům (který česká kastellologie získala na základě

Obr. 1. Rekonstrukce procesu archeologizace nádvoří zdi hrázděného paláce hradu Angerbachu u Kožlan. 1 - podloží, 2 - mazanické pojivo a omítky, 3 - vrstvy z doby stavby a života hradu, 4 - destrukce svrchních částí stavby s velkým podílem mazanice, 5 - hrubá destrukce s převažujícími kameny z výplně hrázděné konstrukce, 6 - humus a drn. A - stav v době života hradu, B - stav po zchátrání budovy a částečné destrukci jejích horních částí, C - stav po vyvrácení stěny do interiéru paláce a zhmoždění vrstev za ní, D - nálezový stav zjištěný archeologickým výzkumem (po vyhnití dřevěných prvků, dislokaci a navětrání kamenů spodní části výplně).

zmíněné komplexní metodiky až v roce 1999 - Durdík 1999 a; 2002; 2005; v tisku c), neboť předcházející, zejména umělecko-historicky orientované bádání, studující pouze špičkové objekty, si otázky úplnosti a reprezentativnosti vzorku, s nímž pracovalo, nekladlo. Hradý představují jednu z nejslabších stránek poslední umělecko historické topografie (UPČ). Tyto skutečnosti sehrály spolu s omezenými kapacitními možnostmi významnou roli při volbě strategie výzkumu. Zvolena byla strategie regionu, počítající se sledováním všech objektů vymezené oblasti. Tímto postupem je eliminována chyba, která může nastat nereprezentativností výběru. Poznatky získané intenzivním výzkumem regionů jsou pak mozaikovitě ověřovány a doplňovány výzkumy a povrchovými průzkumy vybraných lokalit mimo ně. Dosavadní výsledky plně potvrdily správnost zvolené koncepce, díky níž mohly být zaregistrovány, zkoumány a definovány i evidenci staršího bádání zcela unikající hradní typy.

Současně s orientací celé české archeologie středověku byla pozornost přednostně věnována 13. století, které je v Čechách obdobím zásadních strukturálních společenských změn. Jedním z jejích prvních produktů je okolo roku 1230 nahrazení základních panovnických mocenských opor předešlého

období - hradišť - systémem hradů (naposledy Durdík 2000). V první polovině vznikají i nejstarší hrady šlechtické. Ojedinelé kamenné hrady v Čechách jako výjimečný jev existovaly již od počátku 12. století (Durdík 1994 c; v tisku a), běžně užívaným a typickým se tento typ feudálního sídla stává však až od výše uvedené doby.

V souvislosti se zaměřením na počátky české hradní architektury byl jako hlavní systematicky zkoumaný region zvolen bývalý přemyslovský lovecký hvozď v povodí řeky Berounky v západní části středních Čech. Výzkum hradů této oblasti, která tvořila srdce královských držav v Čechách, probíhá od roku 1970. Dominují mu systematické výzkumy Křivokláta (např. Durdík 1978 b; 1979 b; 1991 b; 1994 b; 1997; obr 2), a Týřova (Durdík 1994 a; 1998 b; 2001 f; obr. 6). Jak ukázaly dosavadní výsledky (např. Durdík 1979c; 1982a; 1991 c) je oblast přemyslovského loveckého hvozdu klíčovou pro poznání počátků české hradní architektury.

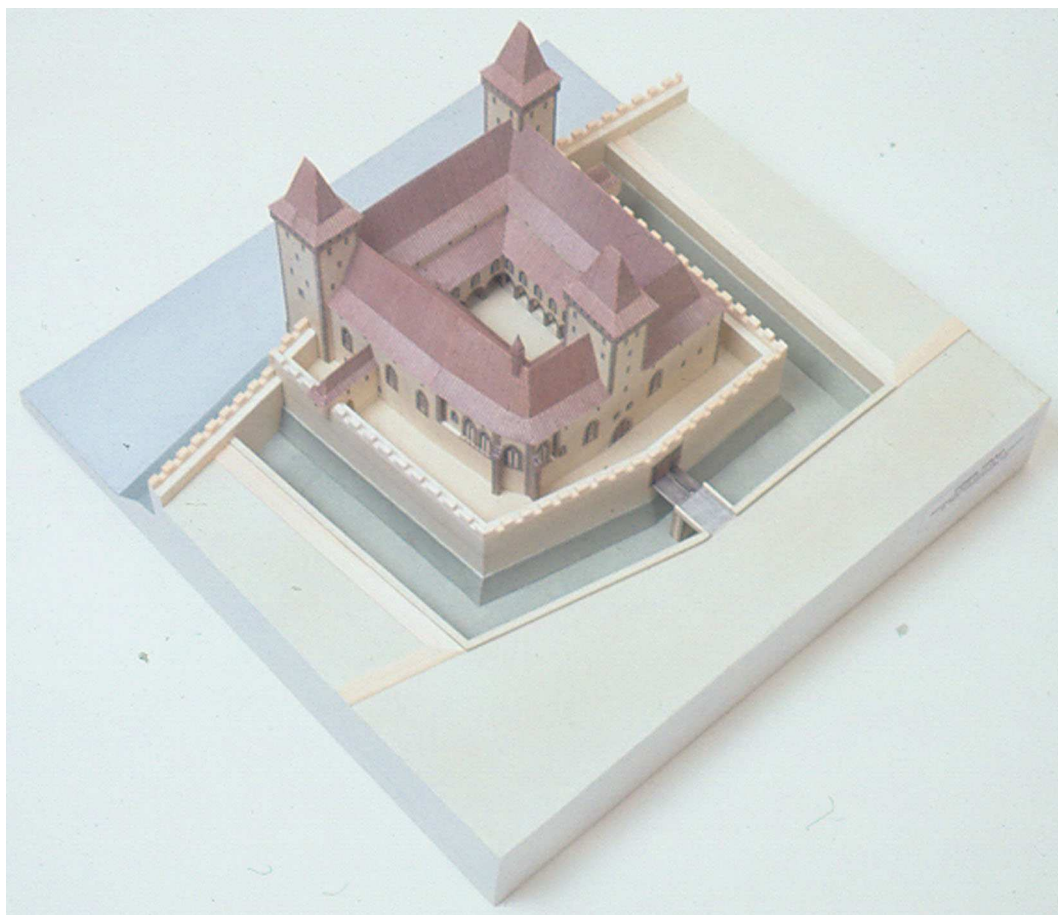

Obr. 2. Virtuální rekonstrukce stavu hradu Křivokláta v druhé polovině 13. století. Počítačové zpracování Mennenga & Feustel.

Druhou systematicky sledovanou královskou oblastí se stalo Písecko se svou koncentrací královských hradů vzniklou ve druhé polovině 13. století (shrnutí výsledků Durdík - Kašička - Nechvátal 1995). Nejkomplexněji prozkoumaným hradem regionu se stal hrad ve městě Písku (Durdík 1993 a; 1994 a; 1998 b; Obr. 3).

Určitým protipólem těmto převážně královským doménám je další sledovaná oblast - Podblanicko v jihovýchodní části středních Čech. Královská držba se zde záhy rozpadla a region je tak typickou oblastí šlechtické aktivity. Kromě velkého výzkumu v Týnci nad Sázavou (např. Hejna 1983) a několika

menších archeologických akcí zde probíhají především komplexní povrchové průzkumy (shrnutí Durdík 1976 b; 1999 a).

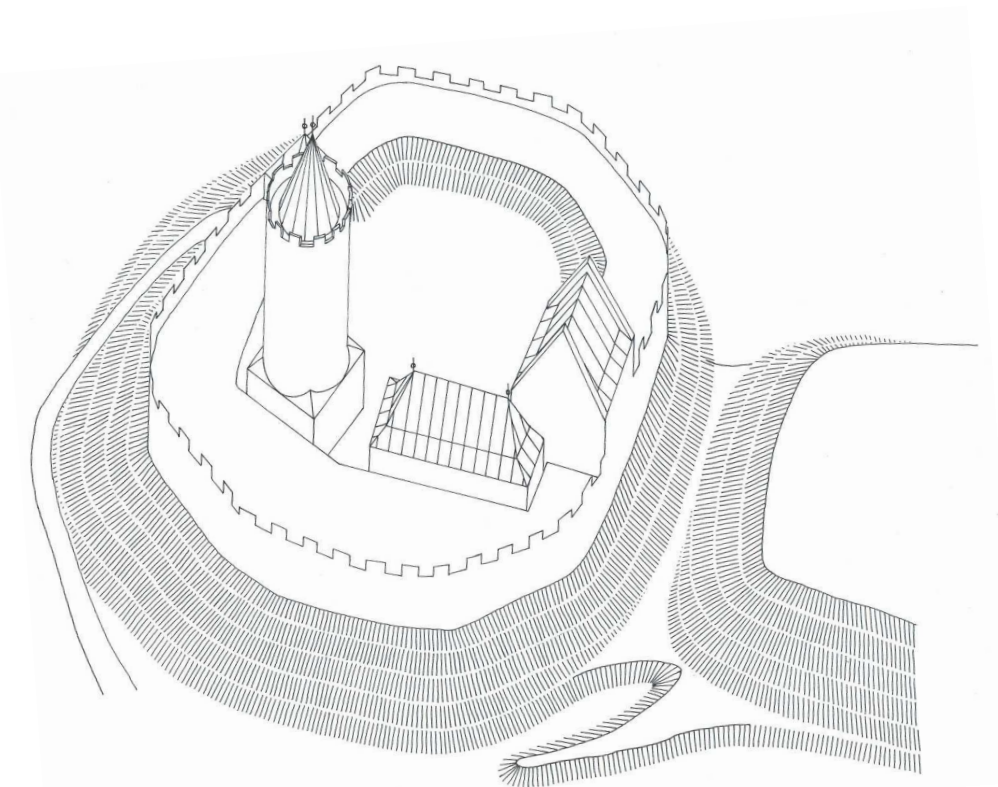
Obr. 3. Modelová rekonstrukce podoby hradu v Písku ve druhé polovině 13. století.

Vynikajících výsledků bylo dosaženo na rovněž převážně šlechtickém Českolipsku v severních Čechách (Gabriel - Panáček 1991 - 1994; 2000).

V různém stupni zůstávají rozpracovány i další oblasti, z nichž uvedme především Trutnovsko v severovýchodních Čechách, kde mezi bohužel odpovídajícím způsobem nezpracovanými výzkumy Antonína Hejny dominuje objevný odkryv jádra hradu Vizmburka (např. Hejna 1980).

Z akcí, provedených na základě strategie mosaiky mimo systematicky sledované regiony, zásadní poznatky přinesl dlouhodobý výzkum v Jindřichově Hradci (např. Durdík 1988b) a výzkumy v Tachově (naposledy Durdík 1995 d; v tisku b; obr. 4), na Přimdě (Durdík 2006 b; v tisku d) a dalších lokalitách .

Ze všech možných okruhů otázek, spojených s hradní problematikou, byla doposud přednostně věnována pozornost typologii a s ní souvisejícím genetickým souvislostem. Je to zákonité, neboť řešení typologických otázek umožňuje kvalitativní soudy, které jsou nezbytnou podmínkou pro studium naprosté většiny ostatních problémových okruhů. V této souvislosti bylo

Obr. 4. Kresebná rekonstrukce stavu hradu Tachov ve druhé polovině 13. století.

nezbytně nutné zabývat se typem hradu jako takovým. Dosud užívané typologie pracovaly s různě tvořenými typy, definovanými na rozmanitých základech (např. geografických, historických, podle osoby stavebníka, podle stavební manýry, architektonických detailů, situování v terénu atd.). Dokonce i v rámci jedné práce se setkáváme s typy, z nichž každý je utvořen na základě jiných indicií (např. Menclová 1976). Současná česká kastellologie tato členění pomíjí či některým přiznává pomocný charakter. Jako typ hradu je důsledně chápán a užíván typ dispoziční, charakterizovaný na základě presence, absence a četnosti základních součástí hradní dispozice (především věž, hradba a palác) a jejich charakteristického prostorového uspořádání. Na rozdíl od dřívějšího chápání typologie, užívané až mechanisticky k "přesné" chronologii hradů, jsou dispoziční hradní typy chápány jako jev vyvíjející se v prostoru a čase dle obecných zákonitostí vývoje typu. Tento metodický přístup, vlastní např. archeologii, se ukázal při studiu hradní problematiky plně oprávněným.

Možnost vyčlenění určitých charakteristických typů hradních dispozic podmiňuje dostatečně početný soubor posuzovatelných objektů, nejlépe novostaveb. Z toho pro Čechy vyplývá, že s dispozičními typy je možno pracovat pro 13. a 14. století. Hrady 12. století a počátku 13. století jsou, jak již bylo uvedeno, velmi nepočetné a prakticky vždy představují individuální řešení. V 15. a na počátku 16. století zcela převažovaly stávající situací značně determinované přestavby.

Na základě dosavadních vědomostí a nových výzkumů a průzkumů bylo možno vypracovat novou typologii hradů 13. a 14. století (např. Durdík 1984; 1995 a; 1999 a; Durdík-Bolina 2001), přičemž detailnější pozornosti se dostalo 13. věku (např. Durdík 1978 a; 1979 b; 1988 a; 2000).

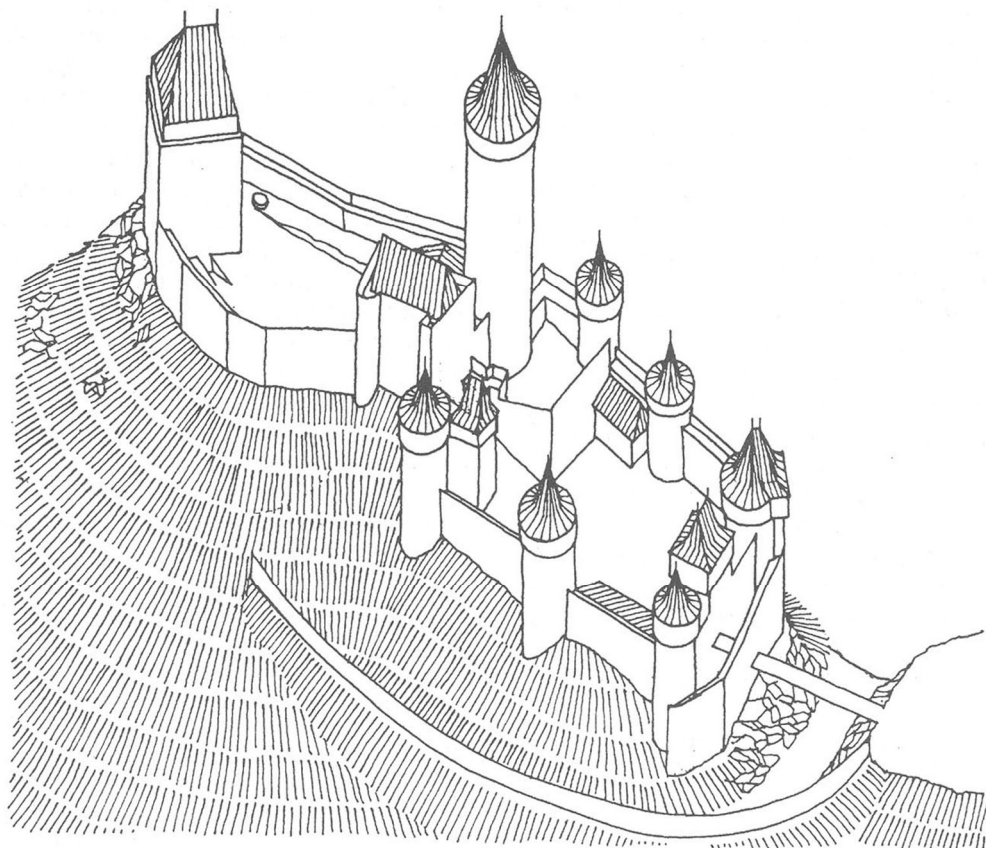

Obr. 5. Modelová hmotová rekonstrukce hradu Angerbach u Kožlan ve druhé polovině 13. století.

V rámci systematického studia hradů 13. století se detailní pozornosti dostalo třem typům. Prvým z nich jsou zcela nově díky archeologickým výzkumům posledních let zaregistrované hrady přechodného typu (Durdík v tisku b; obr. 4, 5), na jejichž vzniku se výraznou měrou podílela domácí hradištní tradice (Durdík 1983). Detailního zpracování se dostalo rovněž kastelům (Durdík 1986; 1994 a; 1998 b) a to jak francouzským, (Durdík 1992 b; 1994 a; 1998 b; obr. 6, 7), tak středoevropským (např. Durdík 1994 a; 1996 a; 1998 b; obr. 3).

Na základě nově pojaté typologie a výsledků zmíněných výzkumů a povrchových průzkumů bylo možno vypracovat představu o počátcích, vývoji a genetických souvislostech českých hradů 13. století (např. Durdík 1978 a; 1979 a; 1984 a; 1988 a; 1990; 1995 a; 1999 b; 1999 a; Durdík-Bolina 2000; Durdík 2002 b; 2003 a), značně odlišnou od starších názorů (shrnutí Menclová 1976), které předpokládaly prostou recepci hotových vzorů z nejbližšího sousedství. Nástin této současné představy bohužel není v možnostech rozsahu tohoto sdělení. Konstatovat je však možno, že šlo o kromobyčejně komplikovaný dynamický proces, v němž kromě nesporné recepce podnětů z různých

sousedních území hrály důležitou roli i domácí hradištní tradice, importy z francouzské oblasti a v neposlední řadě schopnost pružné tvůrčí reakce na nově vyvstávající potřeby. Prolnutím a vzájemným ovlivněním všech těchto komponent byl položen základ svébytného českého vývoje, představujícího organickou součást vývoje evropského a přinášejícího v průběhu středověku nejen produkt, jehož význam přesahuje rámec Čech.

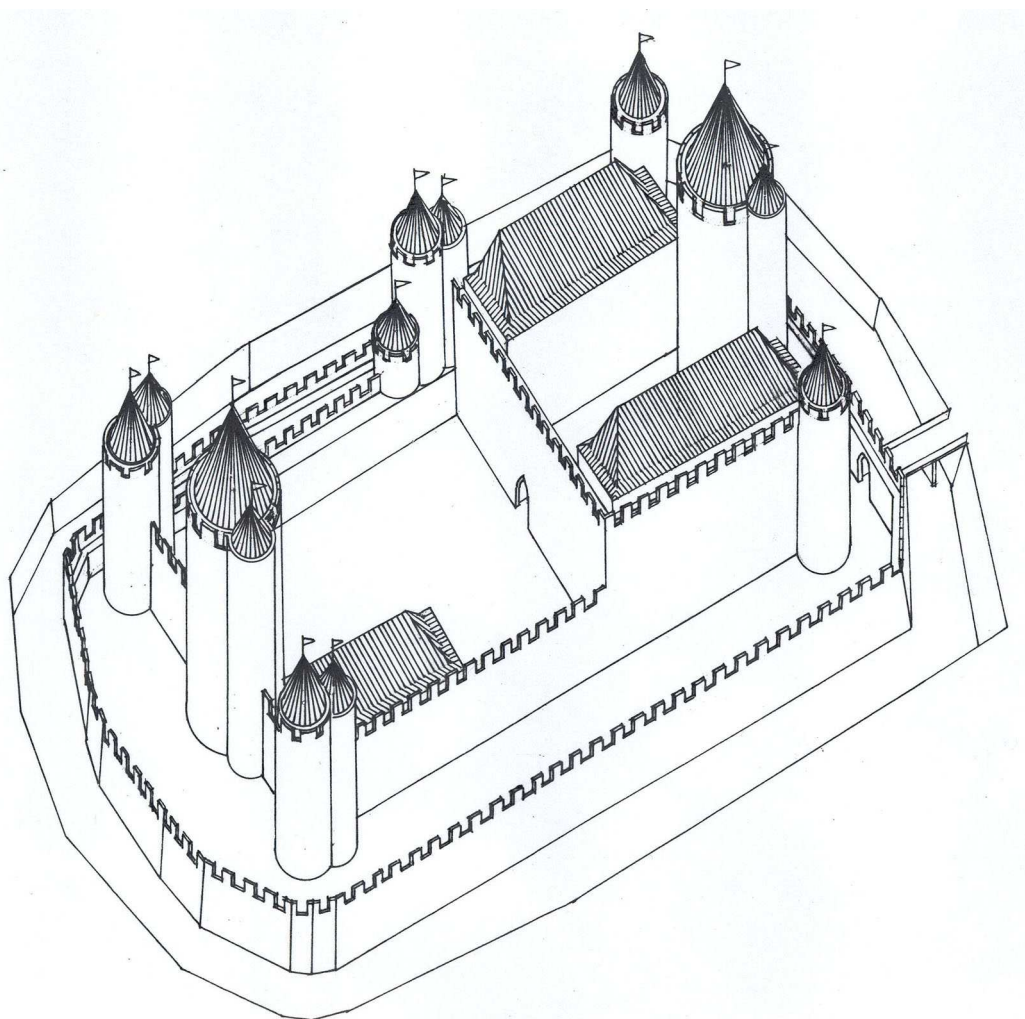

Obr. 6. Hmotová rekonstrukce stavu hradu Týřov v 13. století.

Závažné poznatky bylo možno získat i k vývoji v mladším období. I zde došlo k výrazným korekcím dosavadních názorů (např. Durdík 1991 d; 1992 d; 1995 e; 1996 c; 1977 b; 2001 d; 2002 c). Detailní pozornosti se dostalo i některým prvkům hradní dispozice, např. obytným věžím (Durdík 1997 a; 1995 f; 2002 e), kaplím (Durdík - Bolina 1991; 1995 g), bateriovým věžím (Durdík 1994 e), předsunutým baštám (Durdík 2000 b) parkánu (1997 c), roubeným komorám (Durdík 2004 e) či zaobleným nárožím (Durdík 2003 b, 2004 f), stejně jako širším otázkám, např. demonstrační architektury (Durdík 2004 c) či importů (Durdík 2004 d).

V důsledku reálnou situací podmíněné prioritní orientace současné české kastellologie na otázky typologické, vývojové a genetické se vzhledem k omezeným kapacitním možnostem ostatní směry bádání rozvíjely méně intenzivně. Výjimku tvoří studium hmotné kultury a každodenního života, stejně

jako specifika hradu jako sociálního prostředí v oblasti inventáře. V této souvislosti připomeňme např. unikátní výzkumu manského domu hradu Křivokláta (např. Durdík 1988 c; 2001 e; 2002 d).

Obr. 7. Hmotová rekonstrukce stavu hradu Konopiště koncem 13. století.

V počátcích zůstává studium hospodářského zázemí hradů i jejich vlastního hospodářského příslušenství (Durdík 1983 b). Již dosavadní výsledky však umožnily rozpoznání významného rozdílu v této oblasti mezi královskými a šlechtickými hrady. Na rozdíl od královského majetku představovaly šlechtické hrady většinou i hospodářské centrum panství. Došlo zde proto k větší kumulaci hospodářských objektů, z nichž některé nesloužily pouze provozu hradu, která si vyžádala vznik zvláštní části hradu - předhradí - u něhož převažovaly hospodářské funkce (Durdík 2004; Hložek 2006).

Z objektivních, převážně kapacitních důvodů, je v počátcích i studium úlohy hradů v sídlištním systému a jeho změnách. Detailněji byl v poslední době sledován pouze systém královských hradů 13. století (Durdík 1992 e; 1995 h; 1996 d; 1999 c; v tisku b) a některých regionů, např. oblasti Přemyslovského

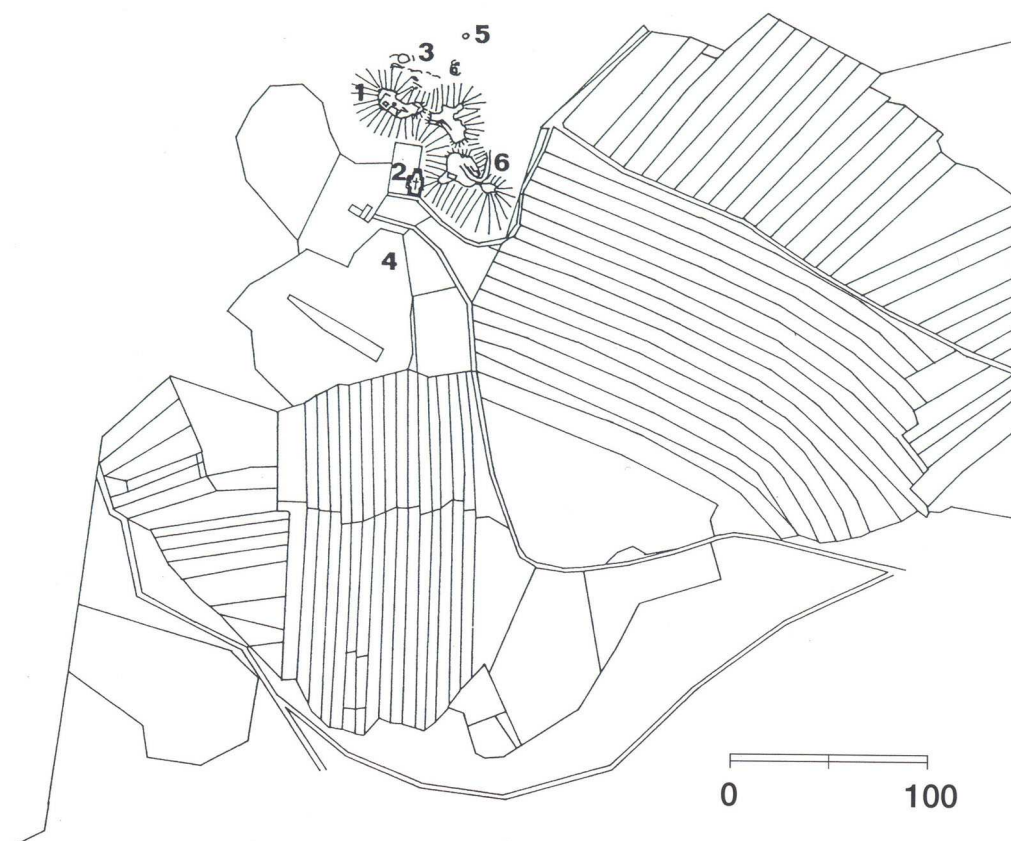
Obr. 8. Letecký snímek hradu Český Šternberk. Vpravo dole horní předsunutá bašta.

loveckého hvozdu (Durdík 2004 b), či Novozámeckého panství (Gabriel - Panáček 1991 - 1994).

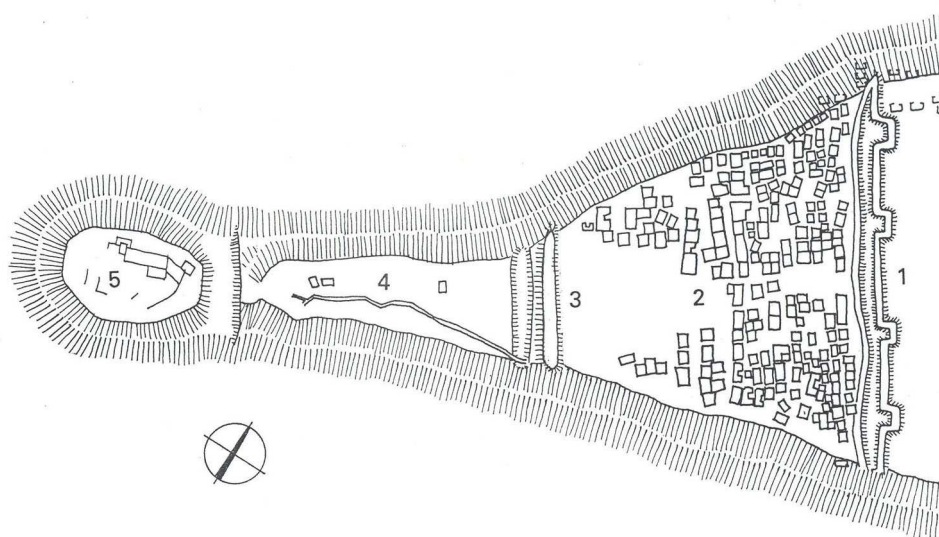
V souvislosti sídlištního výzkumu se optimálním jeví výzkum zaniklých sídlištních komplexů (např. např. Řebřík - Durdík 1977; obr. 9), Příběnice (obr. 11) či Maidštejn - Menclová 1976, Házmburk - Rusó - Smetana 1994 či Stará Dubá (Durdík 1981 b; obr. 13), který však z objektivních důvodů nepřekročil úvodní stadium.

Z provozních vazeb hradu se z praktických důvodů značné pozornosti dostalo rozboru komunikačního schématu (Durdík 1981 a; obr. 12), do popředí zájmu se dostaly i otázky obléhacích prací (shrnutí Durdík 2006; obr. 10; 12).

Již zmíněný zrychlující se proces poklesu vypovídací schopnosti českých hradů nutí k maximální možné efektivnosti při tvorbě pramenné základny české

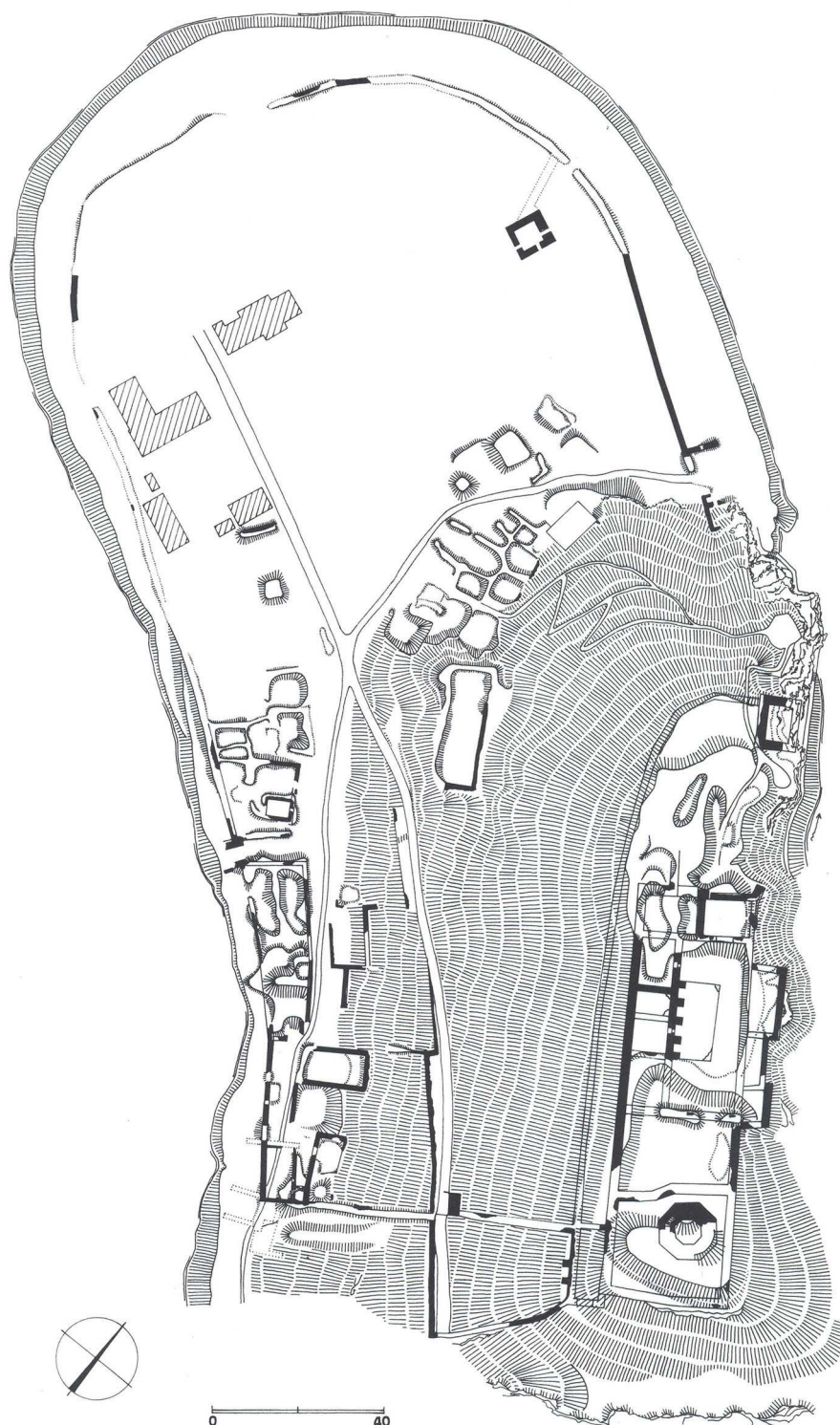

Obr. 9. Zaniklý sídlištní komplex Řebřík. Zákres do císařského otisku mapy stabilního katastru. 1 – hrad, 2 – kostel Sv. Petra, 3 – dvorec s lomem, 4 – plocha zaniklé vesnice, 5 – haltýř. Mimo plánek směrem k severu rybník.

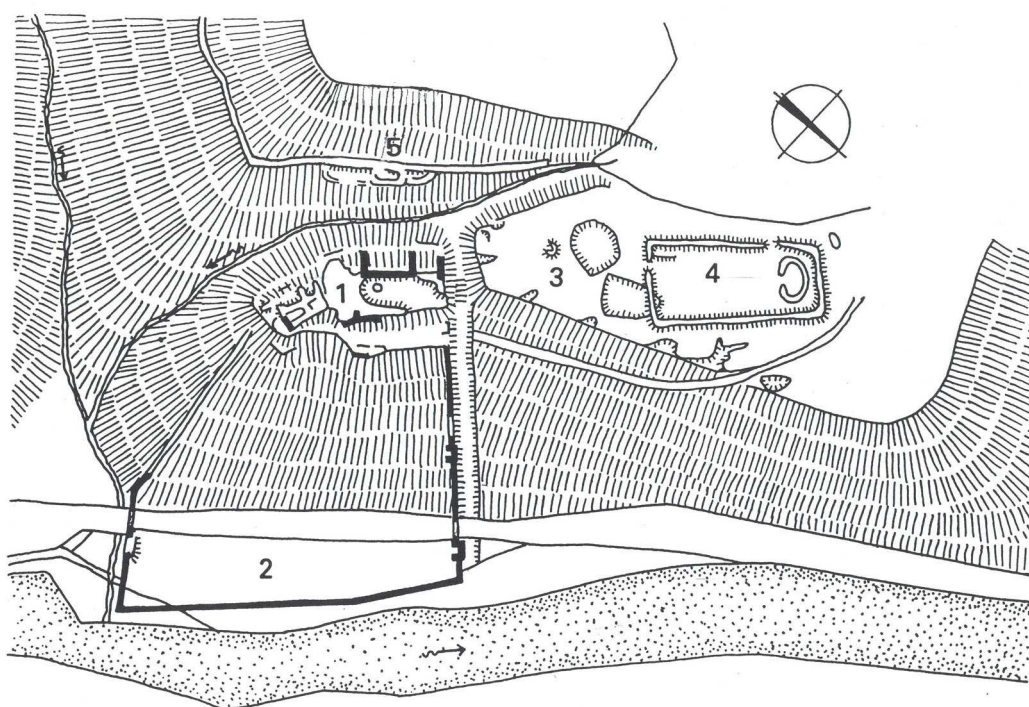

Obr. 10. Relikty obléhacích prací u Nového Hradu u Kunratic z ledna 1421. 1 – opevnění čela tábora, 2 – vnitřní plocha tábora se zemnicemi, 3 – opevnění tábora proti hradu, 4 – sapa, 5 – hrad.

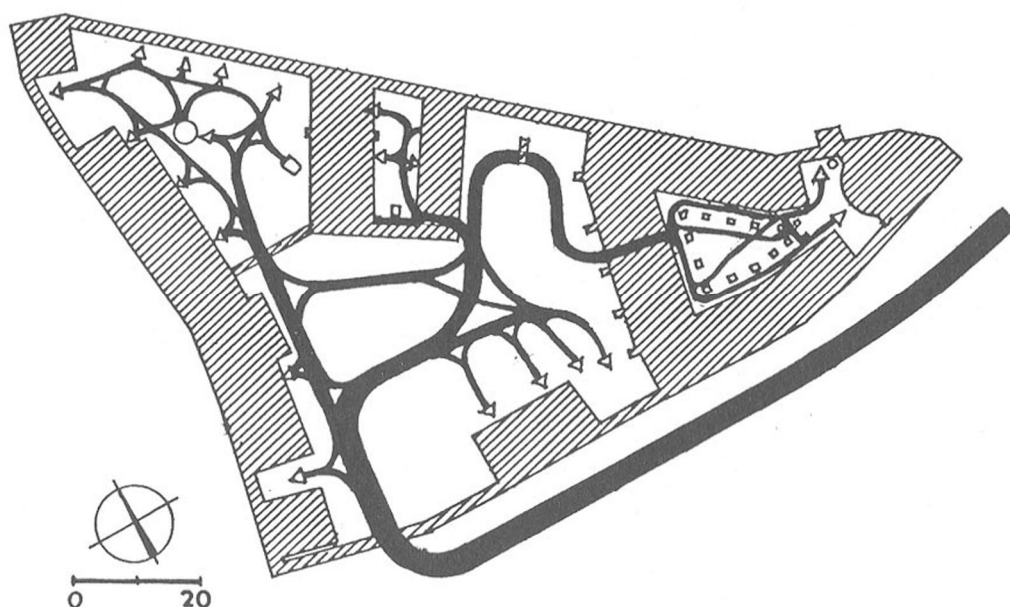
kastellologie. Proto došlo ke klopotnému vzniku sborníku *Castellologica bohemia*, který se jako hlavní publikační platformu současné české kastellologie zatím daří vydávat (do roku 2007 10 svazků).

Obr. 11. Půdorys jádra hradu Přiběnice s přihraženým latránem.

Obr. 12. Zaniklý sídlištní komplex Stará Dubá. 1 – hrad, 2 – podhradní městečko Odranec, 3 - osídlení před hradem, 4 - obléhač tábor vojska Jiřího Poděbradského z roku 1466, 5 – dělostřelecká palebná obléhač postavení.

Obr. 13. Grafický rozbor komunikačního schématu a vytíženosti jednotlivých tahů hradu Křivoklátu v 13. století.

Postupný proces etablování kastellologie jako samostatné mezní medievistické disciplíny se projevuje i tím, že problematika hradní architektury je v Čechách v souladu s celoevropským vývojem předmětem vysokoškolské výuky, byť prozatím pouze formou nejvýše dvousemestrálních kurzů na katedrách dějin umění a kulturologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze a katedře archeologie Filozofické fakulty Západočeské univerzity v Plzni, v poslední době na rozdíl od slibných počátků dnes spíše příležitostně pak i na Katedře dějin architektury Fakulty architektury Českého vysokého učení technického v Praze.

Hradní architektura si nepochybně celoevropsky zachovává v rámci architektonického kulturního dědictví pro svůj jedinečný emotivní účín výjimečné postavení, které je i příčinou toho, že náleží mezi nejatakovanější a nejpoškozenější památky. Ztráty na památkové podstatě, autenticitě a vypovídací schopnosti jsou, bohužel fatální. I v této souvislosti se jeví výuka kastellologie a obecně kultivace obecného povědomí mimořádně závažným úkolem, který již přináší, byť pomalu, své ovoce a to jak na poli vědeckého poznání, tak zkvalitnění a zodpovědnosti přístupu k praktickému výkonu památkové péče, tedy konzervace, restaurace a prezentace hradů. Jedním z projevů je i státní metodika pro zacházení se zříceninami.

V možnostech této velmi stručné informace v žádném případě nebylo dotknout se všech aspektů, projevů a dopadů současného českého v nelehkých podmínkách se dynamicky rozvíjejícího českého kastellologického bádání, o konkrétních výsledcích ani nemluvě. Přes četné objektivně podmíněné problémy je možno poznatky získané českou kastellologií v poslední době v nelehkých podmínkách a to nepochybně zejména díky dobrému základu, vytvořenému v období předcházejícím, hodnotit jako velmi přínosné a to i v širším kontextu. Metodická výbava předstihuje výrazně reálné možnosti. Výhled do budoucnosti není prost závažných problémů, lze však doufat, že nastoupený trend, odpovídající evropskému standardu se podaří alespoň udržet.

Literatura

- Borkovský, I. 1969: Pražský hrad v době přemyslovských knížat. Praha.
Drobná, Z. 1953: Husitský polní tábor u Kunratic. HaV 2, 197 - 200.
Durdík, T. 1976 a: Současný stav, potřeby a výhledy výzkumu hradů v Čechách - Stand, Bedarf und Aussichten der Burgenforschung zur Zeit in Böhmen. AR XXVIII, 172 - 180.
Durdík, T. 1976: Nástin vývoje hradů na Podblanicku a v dolním Posázaví. SVPP 17, 117 - 137.

- Durdík, T. 1977 b: K chronologii obytných věží českého středověkého hradu - Zur Chronologie der Wohntürme tschechischer mittelalterlichen Burgen. AH 2, 221 - 228.
- Durdík, T. 1977 b: Zaniklý sídlištní komplex Řebřík - Die Wüstung Řebřík. Středověká archeologie a studium počátků měst. Praha, 231 - 235.
- Durdík, T. 1978 a: Nástin vývoje českých hradů 12. - 13. století - Entwicklungsskizze böhmischer Burgen aus dem 12. - 13. Jahrhundert. AH 3, 41 - 52.
- Durdík, T. 1978 b: Archeologie k počátkům a podobě přemyslovského Křivokláta. Výsledky první etapy výzkumu (1973 - 1975) - Archäologische Untersuchungen zu Beginn und Baugestalt der Přemyslidenburg Křivoklát. Ergebnisse der ersten Grabungsetappe (1973 - 1975). AR XXX, 304 - 320, 357 - 360.
- Durdík, T. 1979 a: Vývoj hradů 13. století v Čechách. Folia historica bohemia 1, 177 - 191.
- Durdík, T. 1979 b: Výzkum hradu Křivokláta v souvislosti s jeho generální opravou (1973 - 1978) - Die Erforschung der Burg Křivoklát im Zusammenhang mit ihrer Wiederherstellung (1973 - 1978). AH 4, 105 - 112.
- Durdík, T. 1979: c Die Anfänge des Burgenbaus im Jagdgebiet der Přemysliden. Rapports du IIIe Congrès International d'archéologie Slave, Tome 1. Bratislava, 201 - 210.
- Durdík, T. 1980: Povrchový průzkum a zjišťovací výzkum hradu Čejchanova. SVPP 20, 251 - 272.
- Durdík, T. 1981 a: Problematika výzkumu hradů v Čechách - Zur Problematik der Burgenforschung in Böhmen. AH 6, 7 - 17.
- Durdík, T. 1981 b: Povrchový průzkum zaniklého sídlištního komplexu Stará Dubá. SVPP 21, 141 - 168.
- Durdík, T. 1982 a: Počátky a geneze hradů 13. století v přemyslovském loveckém hvozdu - Anfänge und Genesis von Burgen des 13. Jahrhunderts in den Wäldern des Jagdgebietes der Přemysliden. Muzeum a Současnost 5, 73 - 130.
- Durdík, T. 1982 b: Vypovídací hodnota českých hradů jako historického pramene a její současný stav - Die Aussagekraft böhmischer Burgen und ihr heutiger Stand. In: Metodologické problémy československé archeologie. Praha, 142 - 151.
- Durdík, T. 1983 a: Podíl hradištní tradice na vzniku a podobě nejstarších českých hradů - Tradition of Slavonic hill-forts and origins of the oldest Czech Gothic castles. Umění 13. století v Českých zemích. Praha, 53 - 66, 630 - 635.
- Durdík, T. 1983 b: Hospodářské objekty a doklady výroby na hradech v povodí Berounky a severním Podbrdsku - Wirtschaftsobjekte und Produktionsbelege auf Burgen im Flußgebiet der Berounka und in nördlichen Podbrdsko. AH 8, 471 - 478.
- Durdík, T. 1984 a: České hrady. Praha.

- Durdík, T. 1984 b: Nový Hrad u Kunratic (Praha 4) a jeho postavení ve vývoji české hradní architektury - Nový Hrad bei Kunratice (Prag 4) und seine Stellung in der Entwicklung der böhmischen Burgenarchitektur. Arch Prag 5, 173 - 190.
- Durdík, T. 1986: Castel-type castles in Bohemia. Archaeology in Bohemia 1981 - 1985. Praha, 253 - 262.
- Durdík, T. 1988 a: Die Entwicklung der böhmischen Burgen im 13. Jahrhundert. Steine sprechen 86 (XXVII/2), 22 - 29.
- Durdík, T. 1988 b: Deset let archeologického výzkumu hradu v Jindřichově Hradci (1975 - 1986). Zpravodaj oboru památkové péče 1988/B-1. České Budějovice, 1 - 86.
- Durdík, T. 1988 c: Výzkum manského domu na Křivoklátě (Předběžné sdělení) - Erforschung des Lehensmannshauses in Křivoklát (Vorbericht). AH 13, 285 - 298.
- Durdík, T. 1989 a: Großer Turm der Burg Křivoklát und seine genetischen Zusammenhänge - Velká věž hradu Křivoklátu a její genetické souvislosti. CB 1, 15 - 34.
- Durdík, T. 1989 b: K původu kastelů středoevropského typu - Zur Herrkunft der Kastelle des mitteleuropäischen Typs. AH 14, 233 - 255.
- Durdík, T. 1990: Adelsburgen im Rahmen des böhmischen Burgenbaus im 13. Jahrhundert. Castrum Bene 1989, 247 - 262.
- Durdík, T. 1991 a: Feudal residences in Bohemia. In: Archeology in Bohemia 1986 - 1990. Praha, 68 - 74.
- Durdík, T. 1991 b: The castle of Křivoklát in the light of archaeological excavations. In: Archaeology in Bohemia 1986 - 1990. Praha, 159 - 165.
- Durdík, T. 1991 c: Hrad v přemyslovském loveckém hvozdu ve světle archeologického výzkumu. Praha.
- Durdík, T. 1991 d: Česká hradní architektura doby husitské - Die böhmische Burgenarchitektur der Hussitenzeit. Muzejní a vlastivědná práce 29 - Časopis Společnosti přátel starožitností 99, 151 - 164.
- Durdík, T. - Bolina, P. 1991: Kaple vrcholně středověkých hradů - Kapellen hochmittelalterlichen Burgen. CB 2, 9 - 22.
- Durdík, T. 1992 a: Zum gegenwärtigen Stand der Burgenforschung in Böhmen. Château Gaillard XV, 127 - 141.
- Durdík, T. 1992 b: French Influence in Bohemian Castle Architecture of the Thirteenth Century. Fortress 15, Hants, 16 - 30.
- Durdík, T. 1992 c: Středověký vývoj hradu - Die Entwicklung der Neuhauser Burg im Mittelalter. In: Jindřichův Hradec 1293/1993. České Budějovice, 69 - 83.
- Durdík, T. 1992 d: Abriss der Entwicklung der böhmischen Burgen im 15. und am Anfang des 16. Jahrhunderts - A 15. század és a 16. század eleje cseh várépítészetének fejlődésének vázlata. Castrum Bene 2, 1990, 321 - 333.

- Durdík, T. 1992 e: The system of royal castles in Bohemia. IBI Bulletin 47, 105 - 106.
- Durdík, T. 1993 a: Die königliche Burg in Písek. Písek.
- Durdík, T. 1993 b: Mitteleuropäische Kastelle - ein mögliches Vorbild der Ordensburgenarchitektur im Balticum - The Central European Castells - a Possible Model for the Order Castle Architecture in the Baltic. Castella Maris Baltici 1, Stockholm, 45 - 50.
- Durdík, T. 1994 a: Kastellburgen des 13. Jahrhunderts in Mitteleuropa. Praha, Wien - Köln - Weimar.
- Durdík, T. 1994 b: Die Burg Křivoklát und weitere Burgen auf der ehemaligen Fürstenbergischen Herrschaft Křivoklát. In: Die Fürstenberger. 800 Jahre Herrschaft und Kultur in Mitteleuropa. Korneuburg, 300 - 306.
- Durdík, T. 1994 c: Anfänge der hochmittelalterlichen Burgen in Böhmen. Château Gaillard XVI, 143 - 153.
- Durdík, T. 1994 d: K problematice kastelů středoevropského typu - Zur Problematik der Kastelle mitteleuropäischen Typs. AR XLVI, 255 - 273.
- Durdík, T. 1994 e: Batterietürme der böhmischen Burgen - Ágútornyok a csehországi várakban. In: Gerő László nyolcvanötödik születésnapjára. Tanulmányok. Művészettörténet - Műemlékvédelem VI. Místo vydání neuvedeno, 235 - 244.
- Durdík, T. 1995 a: Encyklopedie českých hradů. Praha.
- Durdík, T. 1995 b: August Sedláček a studium českých feudálních sídel - August Sedláček und das Studium der böhmischen feudalen Residenzen. In: August Sedláček a pomocné vědy historické. Mladá Vožice, 89 - 95.
- Durdík, T. 1995 c: Současný stav výzkumu hradů v Čechách - Gegenwartsstand der Burgenforschung in Böhmen. Archaeologia historica Polona, tom I. Materiały z I sesji naukowej Uniwersyteckiego Centrum Archeologii Średniowiecza i Nowożytności. Toruń, 46 - 68.
- Durdík, T. 1995 d: Hradní architektura. In: Gotika v západních Čechách (1230 - 1530). Ed. J. Fajt. Praha, 366 - 421.
- Durdík, T. 1995 e: From "château fort" to "château de plaisance". Development of the XIV century in Bohemia. IBI Bulletin 49, 1993, 27 - 34.
- Durdík, T. 1995 f: Wohntürme böhmischer Burgen. Burgenforschung aus Sachsen 7, 135 - 155.
- Durdík, T. 1995 g: Die Kapellen der böhmischen hochmittelalterlichen Burgen. In: Burg- und Schloßkapellen. Veröffentlichungen der Deutschen Burgenvereinigung e. V. Reihe B: Schriften. Marksburg / Braubach, 21 - 30.
- Durdík, T. 1995 h: Královské hrady a královská města v Čechách 13. století - Königliche Burgen und königliche Städte in Böhmen im 13. Jahrhundert. AH 20, 331 - 337.
- Durdík, T. - Kašička, F. - Nechvátal, B. 1995: Hrady, hrádky a tvrze na Písecku. Písek.

- Durdík, T. 1996 a: Burgen des mitteleuropäischen Kastelltyps. Forschungen zu Burgen und Schlössern 2. Burgenbau im späten Mittelalter. München - Berlin, 177 - 184.
- Durdík, T. 1996 b: Kurzer Abriß der Burgenentwicklung in Böhmen. Burgen und Schlösser in Sachsen - Anhalt. Heft 5, 6 - 24.
- Durdík, T. 1996 c: Abriss der Entwicklung der böhmischen Artillerieburgfortifikationen des 15. und des Anfangs des 16. Jahrhunderts - Outline of the Development of the Bohemian Artillery Castle Fortifications of the 15th and Early 16th Centuries. Castella Maris Baltici II, Nyköping 1996, 35 - 46.
- Durdík, T. 1996 d: System der königlichen Burgen in Böhmen. Château Gaillard XVII, 69 - 78.
- Durdík, T. - Bolina, P. 1996: Hrad pražského biskupství (arcibiskupství) - Die Burgen des Prager Bistums (Erzbistums). AH 21, 291 - 306.
- Durdík, T. 1997 a: Lucemburský Křivoklát ve světle archeologického výzkumu - Die Burg Křivoklát der Luxemburgerzeit im Lichte der archäologischen Forschung. AH 22, 217 - 228.
- Durdík, T. 1997 b: Von der Burg zum Schloss. Die Hauptentwicklungslinien der böhmischen Burgenarchitektur des 14. Jahrhunderts. Forschungen zu Burgen und Schlössern 3, 153 - 170.
- Durdík, T. 1977 c: Die Nutzung und Entwicklung des Zwingers in der Böhmisches Burgenarchitektur. Burgenforschung aus Sachsen 10, 110 - 129.
- Durdík, T. 1998 a: Několik poznámek ke vztahu českých hradů ke komunikacím a jejich komunikačnímu schématu - Einige Bemerkungen zur Beziehung zwischen böhmischen Burgen und Kommunikationen und zu ihrem Kommunikationsschema. AH 23, 203 - 213.
- Durdík, T. 1998 b: Hrad kastelového typu 13. století ve střední Evropě. Praha.
- Durdík, T. 1998 c: Torzální architektura jako historický pramen a problematika její vypovídací schopnosti - Aussagekraft der Torsoarchitektur als historische Quelle. In: Zříceniny historických staveb a jejich památková ochrana. Příloha časopisu Zprávy památkové péče 58. Praha, 27 - 32.
- Durdík, T. 1999 a: Ilustrovaná encyklopedie českých hradů. Praha.
- Durdík, T. 1999 b: Böhmen und Mähren. In: Böhme, H. W. - Dollen B. von der - Kerber, D. - Meckseper, C. - Schock-Werner, B. - Zeune, J. (ed.): Burgen in Mitteleuropa. Ein Handbuch. Band II. Geschichte und Burgenlandschaften. Stuttgart, 256 - 264.
- Durdík, T. 1999 c: Water communications and the system of royal castles of medieval Bohemia. EN Bulletin 51, 150 - 156.
- Durdík, T. 2000 a: Nástin problematiky českých feudálních sídel 13. století - Zur Problematik der böhmischen feudalen Sitze des 13. Jahrhunderts. CB 7, 17 - 50.

- Durdík, T. 2000 b: Die vorgeschobenen Basteien der böhmischen Burgen des späten Mittelalters - Les bastions avancés des châteaux forts du Moyen Âge en Bohême. *Château Gaillard* XIX, 43 - 54.
- Durdík, T. - Bolina, P. 2001: Středověké hrady v Čechách a na Moravě - Mittelalterliche Burgen in Böhmen und Mähren - Medieval Castles in Bohemia and Moravia. Praha.
- Durdík, T. 2001 a: Königliche Burgen und Städte in Böhmen des 13. Jahrhunderts - Royal Castles and Royal Towns in the 13th Century Bohemia. *CMB* 3-4, 41 - 48.
- Durdík, T. 2001 b: The viability of czech castles as an historical resource - La valeur des châteaux tchèques en tant que resource historique. *EN Bulletin* 55, 23 - 29, 37.
- Durdík, T. 2001 c: Castell: tipologia centro-europea. *EN Bulletin* 54, 125 - 130.
- Durdík, T. 2001 d: Böhmisches Burgenarchitektur der Zeit Wenzels IV. In: La , H. (Ed.): Von der Burg zum Schloss. Landesherrlicher und Adelliger Profanbau in Thüringen im 15. und. 16. Jahrhundert. Band 10 Reihe PALMBAUM Texte. Kulturgeschichte. Bucha bei Jena, 41 - 66.
- Durdík, T. 2001 e: Erforschung des Vasallenhauses der Burg Křivoklát - Research at the Vassals' House Křivoklát Castle. *CMB* 5, 17 - 22.
- Durdík, T. 2001 f: Hrad Týřov - Burg Týřov. Vlastivědná knihovnička SPS, svazek 4. Praha.
- Durdík, T. 2002 a: Ilustrovaná encyklopedie českých hradů. Dodatky. Praha.
- Durdík, T. 2002 b: Grundlinien des königlichen Burgenbaues in Böhmen im 13. Jahrhundert. *Forschungen zu Burgen und Schlösser* 7, 209 - 220.
- Durdík, T. 2002 c: Böhmisches Burgen der Hussitenzeit. In: Interdisziplinäre Beiträge zur Siedlungsforschung. Gedenkschrift für Walter Janssen. Rahden/Westf., 47 - 52.
- Durdík, T. 2002 d: Ministerialenhaus der Burg Křivoklát. Pompejanische Sonde in den Alltag einer böhmischen Burg. *Château Gaillard* 20, 77 - 86.
- Durdík, T. 2002 e: Wohntürme der böhmischen Burgen Karls IV. In: Wohntürme. Veröffentlichungen der Deutschen Burgenvereinigung e. V. zugleich Sonderheft der Zeitschrift "Burgenforschung aus Sachsen". Langenweißbach, 41 - 47.
- Durdík, T. 2003 a: Hrad Václava II. - Burgen des Wenzel II. - Castles of Wenceslas II. *ZPP* 63, 105 - 109, 140, 142, 143.
- Durdík, T. 2003 b: Oblá nároží hradů - doklad dálkových styků? - Rundliche Ecken in den Böhmisches Burgen - Beweis für die Beziehungen der entfernten Lokalitäten? *AH* 28, 347 - 356.
- Durdík, T. 2004 a: Die Vorburgen der böhmischen mittelalterlichen Burgen - Les basses-cours des châteaux de Bohême au Moyen Age - Baileys of medieval castles in Bohemia. *Château Gaillard* 21, 65 - 69.

- Durdík, T. 2004 b: Das System der Königsburgen des 13. Jahrhunderts im Jagdgehege der Přemysliden - The System of 13th century Royal Castles in the Přemyslid hunting forests. CaBe 7, 27 - 46.
- Durdík, T. 2004 c: Zur Einflussproblematik im Rahmen der böhmischen Burgenarchitektur - On the problem of imports in Bohemian castle architecture. CMB 6, 41 - 48 .
- Durdík, T. 2004 d: K otázce demonstrační architektury na českých hradech - Zur Frage der Demonstrativarchitektur auf böhmischen Burgen - On Demonstrative Architecture on Czech Castles. ZPP 64, 118 - 123, 173 - 174, 177 - 178.
- Durdík, T. 2004 e: Blockwerkkammern und Tafelstuben der böhmischen Burgen (Böhmen). In: Holz in der Burgenarchitektur. Veröffentlichungen der Deutschen Burgenvereinigung e. V. Reihe B: Schriften. Braubach, 152 - 164.
- Durdík, T. 2004 f: Zum Vorkommen und Interpretation abgerundeter Ecken der böhmischen Burgen. Burgenforschung aus Sachsen 17/2, 153 - 159.
- Durdík, T. 2004 g: The archaeologization of masonry constructions on the castles of Bohemia: A few examples - L archéologisation des constructions de maçonnerie sur les châteaux de Bohème: Un choix d'exemples. EN Bulletin 58, 155 - 160.
- Durdík, T. 2005: Ilustrovaná encyklopedie českých hradů. Dodatky 2. Praha.
- Durdík, T 2006 a: Zum Derzeitiger Stand der Studien zu Belagerungswerken vor böhmischen Burgen. In: ...wurfen hin in steine/groze und niht kleine... Belagerungen und Belagerungsanlagen im Mittelalter. Ed. Olaf Wagener - Heiko Laß. Beihefte zur Mediaevistik. Monographien, Editionen, Sammelbände. Band 7. Ed. Peter Dinzelsbacher, Frankfurt am Main, 305 - 326.
- Durdík, T. 2006 b: Přimda - die älteste Steinburg in Böhmen. Forschungen zu Burgen und Schlösser 9, 95 - 103.
- Durdík, T. v tisku a: Die Steinburgen Böhmens bis zum Ende des 12. Jahrhunderts. Castrum Bene 4.
- Durdík, T. in Druck b: Hrad přechodného typu v Čechách - Burgen des Übergangstyps in Böhmen. Praha.
- Durdík, T. v tisku c: Ilustrovaná encyklopedie českých hradů. Dodatky 3. Praha.
- Durdík, T. v tisku d: Hrad Přimda – Die Burg Přimda. Vlastivědná knihovnička SPS, sv. 14. Praha.
- Durdík, T. - Bolina, v tisku: Böhmisches bischöfliche Burgen bis zu den Hussitenkriegen. Castrum Bene 3.
- Frolík, J. - Smetánka, Z. 1997: Archeologie na Pražském hradě. Praha.
- Gabriel, F. - Panáček, J. 1991 - 1994: Vývoj panských sídel na horním území Novozámeckého panství 1 - 3 - Entwicklung der Herrensitze im Oberem Gebiet der Domäne Nový zámek 1 - 3. CB 2, 23 - 52, CB 3, 7 - 46, CB 4, 27 - 62.
- Gabriel, F.- Panáček, J. 2000 a: Hradý okresu Česká Lípa. Praha.

- Heber, F. A. 1843 - 1849: Böhmens Burgen, Vesten und Bergschlösser I - VII. Praha.
- Hejna, A. 1980: Pokračující výzkum hradu Vizmburku, K. o. Havlovice, okr. Turnov, v letech 1976 - 1979 - Die Fortsetzung der Grabung auf der Burg Vizmburk, KG Havlovice, Kreis Trutnov, in Jahren 1976 - 1979. AR XXXII, 306 - 311, 360.
- Hejna, A. 1983: Příspěvek ke studiu malých opevněných sídel doby přemyslovské v Čechách - Beitrag zum Studium der kleinen befestigten Herrensitze der Přemyslidenzeit in Böhmen. PA LXXIV, 366 - 436.
- Hložek, J. 2006: Anteil der Terrainmorphologie an der Existenz und Ausmass der Vorburgen hochmittelalterlicher Burgen in Böhmen. CaBe 9, 136 - 146.
- Janská, E. 1965: Hrad Jana Roháče z Dubé Sión. Sborník Oblastního muzea v Kutné Hoře, řada A, 5 - 72.
- Macek, P. 1989: Městský hrad v Litoměřicích - Stadtburg in Litoměřice. CB I, 171 - 183.
- Menclová, D. 1976: České hrady 1, 2. 2. edition. Praha.
- Nechvátal, B. 1976: Vyšehrad. Praha.
- Rusó, A. - Smetana, J. 1994: Zaniklé městečko pod Házmburkem (K otázce tzv. latránů a opevněných podhradí) - Stadtwüstung unter der Burg Hasenburg. AH 19, 319 - 336.
- Sedláček, A. 1882 - 1927: Hrady, zámky a tvrze království českého 1 - 15. Praha.
- Švehla, J. 1915: Kozí Hrádek. Tábor.
- UPČ: Umělecké památky Čech. Ed. E. Poche. 1. Praha 1977; 2. Praha 1978; 3. Praha 1980 ; 4. Praha 1982.

Zkratky:

- AH - Archaeologia historica. Brno.
- Arch Prag - Archaeologica Pragensia. Praha.
- AR - Archeologické rozhledy. Praha.
- CB - Castellologica bohemica. Praha.
- FHB - Folia historica bohemica. Praha.
- HaV - Historie a vojenství. Praha.
- MaS - Muzeum a současnost. Praha.
- PA - Památky archeologické. Praha.
- SVPP - Sborník vlastivědných prací z Podblanicka. Benešov.

Odborné Curriculum vitae

Narozen 24. 1. 1951 Praha

Absolvent FF UK Praha, obor prehistorie - historie 1974

PhDr. 1976, obor archeologie

CSc. 1983, obor archeologie

DrSc. 1996, obor archeologie

doc. 2002, obor dějiny architektury a ochrana památek

Od roku 1970 doposud zaměstnán v Archeologickém ústavu AV ČR (původně ČSAV) Praha jako vědecký pracovník. Dlouholeté pedagogické působení na FA ČVUT Praha, dvou katedrách FF UK Praha, a FF ZČU Plzeň.

Rozsáhlé působení v zahraničí - člen vědeckých rad EUROPA NOSTRA a Deutsche Burgenvereinigung e. V., expert ICOMOS/UNESCO, člen Comité permanent Castrum Bene, člen poroty pro udělování Ceny EU za ochranu evropského kulturního dědictví.

Člen vědecké rady NPÚ centrální pracoviště, ú. o. p. Plzeň a ú. o. p. Pardubice. Předseda Stálé komise MK ČR pro hodnocení kulturních památek, starosta Společnosti přátel starožitností, člen Českého národního komitétu ICOMOS, předseda Nezávislé památkové unie a člen Hlavního výboru České archeologické společnosti. Člen Centra medievistických studií. Předseda redakční rady časopisu Muzejní a vlastivědná práce - Časopis Společnosti přátel starožitností, editor sborníku Castellologica bohemica. Člen více tuzemských i zahraničních organizací a spolků.

Řešitel či spoluřešitel většího počtu tuzemských i mezinárodních grantových projektů.

Autor více než 350 publikací v tuzemsku i zahraničí včetně většího počtu knih.